

Drugi častniški tečaj domobranske vojske v Ljubljani

Vrnjen iz pozabe

IVO ŽAJDELA

Pred nami je drugi del zapisa Vuka Rupnika, neupravičeno manj znane osebnosti naše zgodovine. Bil je legendarni poveljnik ene od domobranskih enot. O njej je Aleš Nose izdal zajetno knjigo (640 strani in 600 dokumentarnih fotografij) II. udarni ali Rupnikov bataljon.

Odhod stotnika Vuka Rupnika decembra 1943 iz Novega mesta je bil za vse, ki so cenili njegove sposobnosti, žalosten dogodek. To lahko razberemo iz dokumenta z naslovom *Odhod stotnika Rupnika Vuleta, komandanta bojne skupine slovenskih domobrancev*.

»Oseba stotnika Rupnika je bila z Novim mestom po 8. septembru 1943 življenjsko povezana. Vsak Novomeščan prizna, da si je stotnik Vule 8. septembra 1943 priboril s svojim modrim postopkom simpatije vseh dobromislečih protikomunistično usmerjenih prebivalcev. Kaj je storil v dneh prevrata je bilo popisano v naši prilogi: Vebletova pisarna, dne 9. 9. 1943. Za časa domobranstva si je pridobil srca vseh domobrancev in že ime Rupnik je bilo simbol protikomunistične borbe. Z veliko aktivnostjo je delovala takozvana Rupnikova grupa proti komunistom, ki so že sklepali obroč okoli Novega mesta. Njihov napad je bil gladko odbit, ker je morala vojaštva pod Rupnikom bila na višku. Človek si kar

ne more predstavljati, s kakšnim ponosom in zaupanjem so vojaki govorili o svojem poveljniku. Tudi civilno življenje v mestu se je uredilo do začetka 1944, kolikor je bilo v takih razmerah sploh mogoče. Tukaj pa se zasliši glas: poveljnik stotnik odide v Ljubljano. Ni bilo to porazno samo za vojaštvo, ki bo izgubilo izvrstnega vojskovodjo, ampak je ta vest slabo vplivala na vse, komunistično usmerjeni meščani so se oddahnili, partizani so pričakovali z nekimi nemirnimi slutnjami, kaj bo. Tako so pretekli prvi dnevi letošnjega leta.« (SIAS 1895, teh. en. bega 304, Domobranski arhiv, januar 1944, dok. št. 068083.)

Eden najbolj sposobnih

Uradno je bil imenovan za poveljnika »W« bataljona 14. junija 1944, ta domobranski bataljon pa je prevzel nekaj dni kasneje, 17. junija, ko je zamenjal orožniškega majorja Friderika Lehmana. Po preimenovanju bataljona »W« v II. bataljon (V. bataljon) mu je poveljeval do 1. maja 1945.

Konec leta 1944 je postal tudi poveljnik IV. varnostnega odseka in bil kasneje, 1. januarja 1945, povišan v čin majorja.

Rupnik je bil eden izmed najbolj sposobnih domobranskih oficirjev, razen tega je bil sin šefa Ljubljanske pokrajine generala Leona Rupnika in je užival popolno zaupanje nemškega štaba v Ljubljani s komandantom Rösenerjem na čelu. Bil je edini oficir v slovenskem domobranstvu, ki so mu bili podrejeni celo nemški zvezni oficir in nemški inštruktorji v bataljonu.

Stotnik Vuk Rupnik je kot izreden taktik in strateg dokazal vojaška znanja na čelu udarnega bataljona, saj je deloval široma po Notranjski, Dolenjski in celo Primorski. Bil je trn v peti partizanskim enotam. Že vest, da prihaja Rupnikov bataljon, je v partizanih vzbudila strah.

Udarni bataljon

Njegovo sposobnost in uspehe v akcijah so s poročili objavljali v *Vesteh* informacijskega urada, ki so ga pogostokrat omenjale in

postavile drugim za vzgled. Med drugim so pisale: »... Od kar je na Rakeku stotnik Vuk Rupnik, se je domobranstvo zelo povzpelo. Rupnik ima zbran odličen udarni bataljon. V bataljonu so mladi in drzni fantje, večinoma hrabri Meniševci. Skoraj vsak dan so zunaj Rakeka na daljših pohodih. Včasih se vrnejo zelo utrujeni, pa so vendar navdušeni za stotnika Rupnika, ki jih odlično vodi ...« (SIAS 1912, teh. en. 8, dok. št. 63209.)

Na seji Narodnega odbora 21. januarja 1945 je bil sprejet odlok o ustanovitvi Slovenske narodne vojske (SNV) v okviru JVvD, aprila istega leta pa je bil sprejet odlok o ustanovitvi SNV Narodni odbor, ki je povišal majorja Vuka Rupnika v čin podpolkovnika. Tako je postal poveljnik II. brigade (polka) v Ljubljanski diviziji SNV. Njegova enota je vse do zadnjega ostala v polni bojni sestavi in bila sposobna boriti se do predaje Angležem. Na njegovo mesto poveljnika V. bataljona je bil postavljen stotnik Ivan Rihar - Ice. Bataljon pa se je v sestavi II. brigade (polka) Ljubljanske divizije SNV preimenoval v 10. bataljon pod poveljstvom kapetana I. razreda Ivana Riharja - Ica.

Domobranci 47. čete Rupnikovega bataljona pred Rotovo hišo v Župenem: Jože Okoliš iz Nadleska, Franc Švigelj iz Bezuljaka, Janez Rot iz Župenega, Ivan Doles iz Pikovnika, Ivan Žnidaršič, spodaj Jože Rot, Anton Mahne in Ludvik Zalar

Preboj pri Borovljah

To je dokazal še zadnji spopad s partizani na Koroškem za prehod čez Dravo pri Borovljah. Partizani so 8. maja 1945 blokirali oba mostova čez Dravo pod gradom Humperških. Obe partizanski enoti sta bili do zob oboroženi, saj je bilo orožja in opreme ob predaji nemške vojske na pretek. Tudi številčno sta bili močnejši, saj je Bračičeva brigada imela 1616, Kokrški odred pa 1000 borcev. Da bi se težava umika Slovenske narodne vojske in beguncev rešila, je pobudo prevzel podpolkovnik Vuk Rupnik. Na voljo je imel 1500 mož, s katerimi je najprej napadel partizanski štab v Borovljah in nato oba mostova na Dravi.

Rezultat je bil eleganten preboj partizanske blokade na mostovih čez Dravo. Tako je bil dobljen še zadnji spopad s partizani.

Odlikovan

Zaradi svojih vojaških spretnosti in dosežkov v boju proti partizanom je bil 30. januarja 1945 odlikovan z železnim križcem 2. stopnje in povišan v majorja. Pred koncem vojne je bil predlagan za železni križec 1. stopnje, ki ga je prejel z zamudo šele v Vetrinju. Za časa domobranstva je prejel tudi vojni zaslužni križec 2. stopnje z meči.

Poleg teh odlikovanj je dobil pred drugo svetovno vojno, kot častnik planinskih enot Kraljeve jugoslovanske vojske, znak vojaške akademije Kraljevine Jugoslavije, smučarski znak za podčastnike in častnike planinskih enot ter medaljo za vojaške vrline.

Angleška izdaja

Ko so začeli Angleži vračati slovenske domobranci Titovi vojski v Jugoslavijo, je 30. maja 1945 prišel na vrsto tudi 2. polk Slovenske narodne vojske (2. polk Ljubljanske divizije SNV). Angleži so jih vkrcali na tovornjake

V Argentino

Vukova žena Zinka je na kolenih prosila angleškega majorja, naj njenega moža ne vrne, a spet nič. Nato je strgala nevredno pismo in ga vrgla v travo.

Čez čas je angleški major želel videti to pismo. Ko ga je dobil, seveda v koščkih, je oba, Vuka in njegovo ženo Zinko, zadržal za 24 ur, da se je razjasnilo, kaj je s tem pismom. Naslednji dan je prišel angleški major in jima sporočil novico o ustavitvi vračanja beguncev v Jugoslavijo. Prepeljali so ju v taborišče blizu Pliberka, kjer so bili Hrvati. Od tam so ju spustili.

Potem sta še nekaj časa ostala v Avstriji in se preživljala z delom po tirolskih kmetijah, nato pa sta se preselila v Argentino, kjer je Vuk delal kot uradnik v tekstilni tovarni v Buenos Airesu. Umrl je 14. avgusta 1975 v Buenos Airesu.

Umrl »junak Vuk Rupnik«

»V četrtek popoldne dne 14. avgusta 1975 je nepričakovano umrl na svojem domu v Castelarju v Buenos Airesu bivši domobranci poveljnik in junak Vuk Rupnik.

Že nekaj let je bolehal in končno podlegel neozdravljivi bolezni, star 63 let. Za naglo smrt se je hitro izvedelo. Na mrtvaškem odru je ležal v dvorani Slomškovega doma v Ramos Mejia, kamor so ga hodili kropiti številni znanci, predvsem iz vrst protikomunističnih borcev.

Naslednji dan popoldne je bila najprej maša za pokojnika, ki jo je daroval župnik č. g. Jože Škerbec ob asistenci rev. Guštin Jožeta in Petelin Cirila. Po sv. maši je stala pri odprti krsti častna straža njegovih bivših borcev /Stanko Kociper, Jože Praznik, Anton Matičič, Bogo Pregelj, Janez Kožar in Ivan Korošec/. V slovo mu je najprej zaigrala slovenska mladinska godba, pod vodstvom g. A. Skubica domobranske pesmi, na kar sta se od njega poslovila soborca Ivan Korošec in Miha Benedičič. Po molitvah pri krsti se je pričel pogreb. Krsto, ovito v slovensko zastavo, je nosila častna straža in pokojnikovi sorodniki.

Pogreba se je poleg sorodstva udeležilo toliko ljudi, kot nikoli. Bil je cerkven praznik in so prišli rojaki tudi iz oddaljenih krajev. Njegov zadnji počitek je na pokopališču v Moronu.« (*Vuk Rupnik, Tabor*, Buenos Aires, 1975, št. 11-12, str. 281-282.)

To je le kratek odlomek iz Nosetove obsežne knjige o Rupnikovem bataljonu. Ta bo poslej z dolgim besedilom in 600 fotografijami pojasnjevala, na kakšen eksistenčni rob so potisnili Slovence komunistični partizani.

Izšla je tudi že prav tako izjemno obsežna in pomembna knjiga, v kateri nam Jože Možina prikazuje posurovelo partizansko nasilje nad Slovenci.

in jih v spremstvu angleških vojaških motoristov odpeljali do Pliberka. Vuk Rupnik je s svojim avtomobilom spremljal to kolono. Po prihodu je vprašal v bližnji hiši, kaj se dogaja in izvedel, da jih vozijo v Jugoslavijo. To je povedal tudi nekaterim častnikom in jim naročil, naj se moštvo razbeži.

S prevajalcem inž. Kraljem se je dogovoril za sestanek s poveljnikom transporta majorjem Winnom. Razložil mu je situacijo in mu povedal, da ne želijo iti v Jugoslavijo, vendar angleški major ni hotel o tem nič slišati. Nato se je spomnil pisma, ki mu ga je poslal oče Leon Rupnik, z zagotovilo angleških oblasti v Millstattu, da domobranci ne bodo izročali Jugoslaviji.